

OPONENTSKÝ POSUDOK DIZERTAČNÍ PRÁCE

Autor dizertační práce: Mgr. Tereza Götzová

Název dizertační práce: Čtenářská gramotnost u žáků se sluchovým postižením

Školitel: doc. PhDr. Kateřina Hádková, Ph.D.

Oponent: Prof. PaedDr. Miroslava Bartoňová, Ph.D.

Štruktúra oponentského posudku:

1. Aktuálnost zvolené témy a naplnění sledovaných cílů disertační práce

Disertantka Mgr. Tereza Götzová se ve své disertační práci zaměřuje na problematiku rozvoje čtenářství u vybrané kategorie žáků se sluchovým postižením. Předmětem disertační práce je analyzovat jejich dosaženou úroveň čtenářské gramotnosti, úžeji zaměřenou na žáky se sluchovým postižením, kteří navštěvují 2. stupeň základní školy pro sluchově postižené. Konkrétněji řeší tuto dovednost u neslyšících žáků, kteří preferují v komunikaci tvář v tvář český znakový jazyk. Aktuálnost práce vychází ze skutečnosti, že zvládnutí procesu čtení a následná práce s textem a jeho interpretace provází žáky celým vzdělávacím procesem. Autorka vhodně provázala specifikovaná teoretická východiska s realizovaným výzkumným šetřením.

Disertační práce je zpracovaná jako teoreticko-metodologická studie s empirickým šetřením, bylo využito metod kvantitativní výzkumu a obsahové analýzy. Teoretická část práce má charakter monografické procedury. Jedná se o teoretický výzkum zpracovaný za pomoci techniky analýzy odborné literatury české i zahraniční, analýzy teoretických a internetových zdrojů. V teoretické rovině si disertantka klade za cíl analyzovat současnou dostupnou literaturu a výzkumy v oblasti čtenářství (PISA, PIRLS). Hlavním cílem výzkumu empirické části práce bylo zjistit, zda žáci se sluchovým postižením na konci povinné školní docházky dosahují předem stanovené úrovně (úroveň A2+) znalosti češtiny, přičemž jsou do testování zahrnuti žáci se sluchovým postižením preferující v komunikaci mluvený český jazyk, nebo český znakový jazyk. Co do zpracování obsahu je teoretická a empirická část vyvážená, jednotlivé kapitoly mají logicky uspořádanou strukturu, jako celek působí kompaktně. Vzhledem k povaze výzkumného problému a absenci výzkumů v České republice zabývajících se čtenářskou gramotností u sledované skupiny žáků, považují za relevantní volbu navrženého dizajnu výzkumu.

2. Posouzení vhodnosti zvolených metod zpracování teoretických východisek

V rámci teoretického zpracování se disertantka snažila vymezit čtenářskou a funkční gramotnost. Popisuje faktory, které ovlivňují osvojování si gramotností. V jedné z podkapitol prezentuje hlavní mezinárodní výzkumy čtenářství a čtenářské gramotnosti (testování PISA a PIRLS). Škoda, že neupozornila i na poslední aktuální verze. Jelikož je práce zaměřena na školní věk, představuje toto téma v rámci školské legislativy, a to, jak je čtenářská gramotnost ukotvena do výuky. Z povahy disertace se v další kapitole orientuje na žáky (ne děti) se sluchovým postižením, na neslyšící a na jazyková specifika, podkapitolu věnuje i primárně bilingválnímu přístupu ve vzdělání, českému znakovému jazyku a popisu zkoušek z českého jazyka modifikované pro neslyšící (čeština jako druhý

jazyk). Ve třetí velké kapitole uvádí odkaz na svoji diplomovou práci. Možná právě výzkum, který prostřednictvím ní realizovala, bych já osobně v krátké interpretaci zařadila do těla disertace a tím by vzniklo velice plynulé propojení na následný výzkum disertační práce. I vzhledem k počtu stran Vaší disertace jste si to mohla dovolit. V kontextu zpracování teoretických východisek bych doporučila využít i aktuálnější zdroje.

Teoretická část přináší autorce dobrá východiska pro empirický výzkum.

3. Výsledky disertační práce s uvedením nových poznatků v oblasti výzkumu a její přínos

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, do jaké míry ovládají žáci se sluchovým postižením na 2. stupni základní školy pro sluchově postižené dovednost čtení s porozuměním na úrovni A2+ dle Evropského referenčního rámce pro jazyky. Výzkum je kvantitativní, založený na testovací povaze. Výzkumný nástroj – didaktický test, byl realizován v několika fázích. Vhodně zařadila i ověřovací fázi, jejíž výsledky ji upozornily na změnu testovací baterie a vytvoření nového zadání. Správně autorka upozorňuje na testy jiných autorů, které mohla modifikovat a využít ve vlastním sestavení testu. Konečnou podobu testu realizovala celkem s 59 informanty (žáky se sluchovým postižením) ze šesti základních škol podle parag. 16. odst. 9. Následně provedla zpracování výsledků a při tom respektovala předem stavovaná kritéria. Zpracováním a interpretací získaných dat odpovídá na vymezené výzkumné předpoklady a stanovené cíle výzkumu, výzkumné otázky. Použité metody a techniky považuji vzhledem ke stanoveným cílům výzkumu disertační práce za adekvátní. V závěru získané výsledky shrnuje, vše dokládá interpretací s pomocí komentářů, tabulek a grafů.

Uvádí, že odpovědi na výzkumné otázky není možné vnímat za objektivně použitelné, což následně komentuje v závěrech. Osobně bych komentáře zařadila ne pod Závěr, ale do kapitoly Limity výzkumu s následnou diskusí, která by zkvalitnila výzkumnou část disertační práce.

Na základě teoretických základů práce a výsledků výzkumu navrhla doporučení pro speciálně pedagogickou praxi. Domnívám se, že prezentované závěry jsou zajímavé, a v tomto rozsahu se řadí k ojedinělým pro speciálněpedagogickou, pedagogickou teorii i praxi ve sledované oblasti. Pozitivně hodnotím zpracovaný výzkum. V rámci výzkumných zjištění můžeme tedy konstatovat, že výsledky oponované disertační práce přináší nová doporučení, která mohou být užitečná při realizaci následného výzkumu, pro další rozvoj vzdělávání speciálních pedagogů. V doporučeních se zamýšlí nad tím, jak zjišťovat úroveň čtenářství, vymezuje didaktická hlediska, která jsou pro rozvoj čtení, porozumění a interpretaci čteného nepostradatelná.

4. Formální stránka práce

Po stránce jazykové a grafické disertační práce odpovídá požadavkům stanoveným na tento typ prací. Počet stran textu je 136, vzhledem k tomu, že příloha se nezapočítává do obsahu práce. Zpracovaný výzkum je přehledný, celkově je práce kvalitně zpracována. Práce by si zasloužila i další zdroje v podobě výzkumných studií ze studovaného oboru. Do seznamu literatury mohla autorka zařadit i více svých literárních zdrojů.

5. Otázky k obhajobě:

1. Stručně specifikujte limity vašeho výzkumu.
2. Přemýšlela jste, za jakých podmínek by se dal Vámi navržený diaktický test uvést do praxe?

Závěr: Předložená disertační práce Mgr. Terezy Götzové přináší nová zjištění v oblasti čtenářské gramotnosti a komplexně zpracovaného výzkumu. Vnímám ho jako přínosný pro speciálněpedagogickou praxi. Mohu tedy konstatovat, že cíle disertační práce byly naplněny. Při zpracování disertační práce autorka prokázala schopnost práce s odbornou literaturou české i zahraniční provenience a samostatnou tvůrčí práci při výzkumné činnosti v oboru speciální pedagogika. Disertační práce odpovídá požadavkům stanoveným na tento typ prací a splňuje podmínky stanovené vysokoškolským zákonem. Proto doporučuji přiznat Mgr. Tereze Götzové na základě úspěšné obhajoby vědecký titul Ph.D.

Datum: V Praze 6. 8. 2024

Podpis oponenta